

Helg

Usinsk är en ständig oljekatastrof

2010 exploderade oljeplattformen Deepwater Horizon i Mexikanska golfen. Det ledde till en av världens värsta oljekatastrofer. I Ryssland sker lika stora utsläpp två gånger årligen. En av de värst drabbade platserna är Usinsk där läckande oljeledningar gör att till och med fisken stinker diesel.

TEXT: IZABELLA ROSENGREN

Det skulle kunna vara en scen ur en valfri vildmarksfilm. En existentiellt vilse huvudperson tittar ut över ömsom trolska granskogar, ömsom storslagen tundra, medan en frisk vind rufsar om håret. Så tittar man närmare och ser att granstammarna är täckta av ett svart kladd och att de små pittoreska tjärnarna snarare är en trögflytande sörja med en regnbågsskimrande hinna på ytan.

Området kring Usinsk brukar kallas "en glömd katastrof" och "en gömd mardröm" av miljöorganisationer och det är inte konstigt att förstå varför.

Staden grundades 1966 och är i dag centrum för olje- och gasutvinning i Komiregionen i norra Ryssland. Med utvinning kommer också utsläpp och enligt den ryska statens hydrometeorologi- och miljöövervakningstjänst läcker minst 500 000

Rysslands miljölagar är väldigt strikta och böterna är enorma. Det ligger i vårt intresse att undvika en miljöskandal, säger Alexei Osipov, som trots uttalandet inte arbetar för Lukoil utan som journalist för tidningen Usinskaja Nov i Usinsk.

FOTO: IZABELLA ROSENGREN

ton olja, drygt fyra miljoner fat, årligen ut i ett område som till stor del utgörs av floderna Usa, Kolva och Petchora. Dessa rinner sedan ut i det ekologiskt viktiga Barents hav.

Oljebolagen bryr sig inte om att informera lokalbefolkningen om det har skett ett utsläpp. Eftersom böterna är så låga struntar de ofta i att städa upp eftersom det är mer lönsamt att betala böterna än att ersätta rören. Ofta är det lokalbefolkningen själva som får stå för sanering. säger Valentina Semyashkina på miljöorganisationen Save Pechora River som sedan 1989 har arbetat med att uppmärksamma utsläppen i regionen.

Som tack för hjälpen har fallen av nerv- respektive andningssjukdomar och cancer ökat signifikant bland lokalbefolkningen.

Totalt uppskattas oljeutsläppen

i hela Ryssland uppgå till 1,5 miljoner ton, vilket är mer än dubbelt så mycket som släpptes ut när oljeplattformen Deepwater Horizon exploderade i den Mexikanska golfen år 2010.

Stor katastrof – liten reaktion

År 1994 skedde det största sammanhängande utsläppet i Usinsk då runt 100 000 ton olja läckte ut och förorenade ett område på flera hundra hektar. Trots att floderna förorenades, fisken stank diesel och flera människor hamnade i respirator med andningsproblem var uppmärksamheten försumbar i jämförelse med Deepwater Horizon.

1994 var republikens Ryssland i ett uselt skick. I Sovjet planerades allt i femårsperioder och ingen tänkte på miljön. Platsen var förgiftad och hade oljan nått Barents hav

hade det inte funnits något liv kvar, säger Alexei Osipov, journalist vid Usinskaja Nov i Usinsk.

Enligt honom är det enbart tack vare oljejätten Lukoil som det över huvud taget går att vistas i området i dag. Vid tiden för utsläppet använde ett femtiotal oljebolag ledningarna och eftersom de inte kunde komma överens om vems felet var skulle de inte bestämma vem som skulle stå för reparations- och saneringskostnaderna. Så ingen gjorde någonting.

Ingen tog på sig ansvaret och alla skyllde på alla. När Lukoil kom hit 1999 började de med att sanera floderna och marken och byggde upp den här platsen på nytt, säger han.

Han slår ut med armarna som för att visa på Lukoils storhet, ett företag som han uppenbart har fattat tycke för trots att han arbetar som journalist för en till synes oberoende tid-

Medlemmar i Greenpeace sanerar efter en läcka i en oljeledning utanför Usinsk. Organisationen måste ofta rycka in då Lukoil antingen bara täcker oljan med sand eller struntar i att sanera. FOTO: GREENPEACE / DENIS SINYAKOV

Oljepumparna är färgglatt målade och för tankarna till en lekplats snarare än ett oljefält. FOTO: IZABELLA ROSENGREN

Minst 500 000 ton råolja tros läcka från oljeledningarna i Komiregionen i norra Ryssland. Många av ledningarna är inte ersatta eller reparerade sedan de byggdes 1966. FOTO: GREENPEACE / DENIS SINYAKOV

FAKTA

Usinsk/Komi

Usinsk grundades på 1960-talet efter att oljebolag hittat olja i området. I dag bor 39 000 människor i staden, av vilka majoriteten arbetar inom oljeindustrin. Medeltemperaturen är -3,4 °C. Usinsk ligger i delrepubliken Komi som har sammanlagt runt 900 000 invånare.

Majoriteten av invånarna i Komi tillhör ursprungsbefolkningen komier som traditionellt har ägnat sig åt rennaring. Rennaringen är fortfarande en stor verksamhet, men på tillbakagång på grund av miljöförstöring, olje- och gasutvinning och gruvanläggningar. Källa: climate-data.org och Wikipedia

Eftersom böterna är så låga struntar de ofta i att städa upp eftersom det är mer lönsamt att betala böterna än att ersätta rören. Ofta är det lokalbefolkningen själva som får stå för saneringen.

Valentina Semyashkina miljöorganisationen Save Pechora River

FAKTA

Lukoil

Lukoil bildades 1991 när tre sibiriska oljebolag gick samman till ett. I dag är det ett av världens största oljebolag och har verksamhet i över 40 länder. Bolaget har enligt Forbes hittills gjort en sammanlagd vinst på 3,1 miljarder dollar och har ett marknadsvärde på 44 miljarder dollar.

På sin hemsida har Lukoil meddelat att de planerar att öka sin produktion i Komiregionen från 15,8 miljoner ton år 2014 till 21,5 miljoner ton år 2019. År 2015 stod oljan från Komi för 5,4 procent av den totala produktionen. År 2016 meddelade de att de även planerar att bygga ytterligare ett gasverk i Komi, denna gång i Timan-Petchoraregionen för att underlätta framtida oljeutvinning. Källa: lukoil.com och forbes.com

■ Massiv trädod är en vanlig syn i och runt Usinsk. Miljöaktivister uppskattar att drygt en procent av Rysslands produktion av olja läcker ut varje år. Enligt den statliga energistatistikbyrån var det 11 709 läckor i Ryssland år 2014. I Kanada låg siffran på drygt 150 läckor samma år. FOTO: GREENPEACE / DENIS SINYAKOV

ning. Han pekar mot ett snötäckt fält som tidigare var helt dränkt av olja och berättar att både fisk och fåglar har återvänt tack vare Lukoils föredömliga saneringsarbete.

– Nu har vi råd att ta hänsyn till miljön.

Med "vi" menar han Lukoil och medan han pratar sparkar han ner en tom pet-flaska i diket.

Gasfacklig släpper ut koldioxid

De stora oljefälten ligger bara tio minuters bilväg från centrum och området stinker diesel. Överallt syns långa skorstenar som bränner över-skottsgasen från borrhningen, även kallat gasfackling. Metoden är förbjuden i stora delar av världen eftersom den släpper ut enorma mängder koldioxid i atmosfären, men det verkar inte ha uppmärksammats i Ryssland.

Utsläppet 1994 var det enskilt största som har inträffat i området, men mindre oljespill sker i princip dagligen. Och många oljebäckar små bildar så småningom en stor å.

Då som nu är orsaken till utsläppen dåligt underhållna ledningar. De är i många fall aldrig ersatta sedan de byggdes på 1960-talet. Under den långa och mörka arktiska vintern läcker olja obemärkt ut från sprickor i de underjordiska ledningarna och

FAKTA

Save Pechora River

● Miljöorganisationen grundades 1989 för att uppmärksamma oljeutsläppen i Komi-regionen. Syftet är bland annat att informera om oljeutsläpp, ledningarnas skick och läckornas konsekvenser. De arbetar även med att främja offentlig kontroll samt ordnar seminarier för lokalbefolkningen. När "inget annat funkar" anordnar de demonstrationer och andra protestaktioner. Källa: Save Pechora River

”Urbefolkningen i samhällena runt omkring är däremot starkt emot utvinningen och protesterar ofta. De är kända för att vara hetlevrade och brukar faktiskt ofta få som de vill.

Pavel Andrejev, chef för den oberoende webbtidningen 7x7

spolas fram tillsammans med smältvattnet när sommaren kommer.

Trots att organisationer som Greenpeace hittar nya läckor hela tiden nekar Lukoil till utsläppens omfattning. År 2014 identifierade Greenpeace exempelvis 201 förordade platser. När de besökte området tre månader senare var flera av platserna fortfarande dränkta i olja.

Enligt the Guardian hävdade Lukoil att de inte hittat någon olja på 67 av platserna, trots att Greenpeace hade bildbevis. På de andra platserna hade oljebolaget sanerat genom att hålla ut sand som skulle suga upp oljan.

Även Alexei Osipov menar att anklagelserna är orimliga och att det ligger i Lukoils intresse att inte bidra till en miljöskandal. Till skillnad från Valentina Semyashkina menar han att böterna är väldigt höga.

– Fokus ligger på att undvika utsläpp. Rysslands miljölagar är väldigt strikta och böterna är enorma. Efter ett utsläpp har bolaget dessutom svårt att få nya licenser.

Majoriteten jobbar på Lukoil

Inne i staden märks Lukoils närvaro tydligt. Förutom att förse folk med arbete sponsrar de även utbildningar, bygger kyrkor och lekplatser och planterar ut fiskar i åarna.

Eftersom majoriteten av innevärdarna i Usinsk arbetar för Lukoil är de mindre benägna att kritisera bolagets miljöpåverkan.

– I Usinsk bryr de sig inte. De är inte jägare eller skogsägare. De har inte någon flod och de ser inte utsläppen på samma sätt, säger Lena Solovyova, journalist på den oberoende webbtidningen 7x7 som är baserad i regionhuvudstaden Syktyvkar.

Hon får medhåll av tidningens chef Pavel Andrejev som menar att de som bor i Usinsk kom dit för oljans skull, och därför inte kritiserar den eller de som styr.

– Urbefolkningen i samhällena runt omkring är däremot starkt emot utvinningen och protesterar ofta. De är kända för att vara hetlevrade och brukar faktiskt ofta få som de vill, säger han med ett skratt.

Han berättar att befolkningen i distriktet Izhma gjorde en stor rätts-sak av Lukoils planerade oljeutvinning i närheten av byarna år 2014, vilket fick domstolen att förbjuda all utvinning av olja och gas i området med hänvisning till de negativa effekterna på renneningen.

Många byar med ett mindre starkt civilsamhälle har dock inte haft samma tur.

■ I Usinsk bryr de sig inte om utsläppen. De är inte jägare eller skogsägare. De har inte heller någon flod och de ser inte utsläppen på samma sätt, säger Lena Solovyova, journalist på den oberoende webbtidningen 7x7 i regionhuvudstaden Syktyvkar. FOTO: IZABELLA ROSENGREN